

Kadir Akın: 20'leri ve Paramaz'ı Unutmayalım!

Posted on 01/06/2019

1914 Haziran'ın da, Sosyalist Hınçak Partisi'nin 120 üyesi, 17 Eylül 1913'de Romanya'nın Köstence şehrinde yapılan 7. kongresinde, İttihat ve Terakki yöneticilerine suikast düzenlenmesi kararı aldığı ihbar edilmesi üzerine apar topar bir şekilde tutuklanırlar. Henüz tarihe "Van olayları" olarak geçen 1915 yılının 24-25 Nisan'ı yaşanmamıştır.

Tutuklananların bir kısmı araya giren aracılar ve verilen rüşvetlerle salıverilirler. Sayıları 49 kişiye kadar düşer. Henüz mahkemeleri başlamamıştır ve ne zaman başlayacağı da belirsiz biçimde İstanbul merkez cezaevinin bodrum katında kötü koşullarda zincirlenerek tutulmaktadır.

Van olayları öne sürülerek 1915 yılının 24-25 Nisan'ın da Ermeni aydın ve toplum önderleri tutuklanıp sürgün edilmeye başlanır. Bu sayı Mayıs ayının sonuna kadar iki bini geçecek, 27 Mayıs'ta çıkarılan "Tehcir Kanunu" ile yüz binlerce Ermeni soykırım yolculuğuna çıkarılacaktır. Tam bu sırada İstanbul'da tutulan ve içlerinde Hınçak Partisi merkez komitesi üyesi Paramaz (Madteos Sarkisyan) ve yoldaşlarının mahkemesi Divan-ı Harp'te başlar.

10 Mayıs 1915'de başlayan ve 17 gün süren mahkeme 27 Mayıs'ta son bulur. Bu tarih aynı zamanda "Tehcir Kanunu" nun çıktığı tarihtir. Paramaz ve diğer 21 Hınçak Partisi üyesi "Özgür ve bağımsız bir Ermenistan kurma amacıyla silahlı eylemlerde bulunmak, yabancı devletleri Osmanlı'ya karşı kışkırtarak, devletin bölünmez bütünlüğüne yönelik tehlikeli planlar yapıp, Osmanlı halklarından bir kısmının Osmanlı hâkimiyetinden ayrılıp kendi başına devletler yaratma amaçlı değişik yerlerde alenen ve gizli toplantılar gerçekleştirmek, basın-yayın yoluyla bu amaçların propagandasını yapmak ve kışkırtıcı çalışmalar

örgütlemekle” suçlanırlar.

Paramaz ve Mahkeme Başkanı Hurşit arasında geçen diyaloglar, gerek Paramaz’ın yaptığı savunmanın günümüze kadar geçerliliğini koruyan boyutları gerekse de yapılan adaletsizliğin boyutlarını göstermesi bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Mahkeme başkanının “Türkiye’yi parçalayıp, yok etmek niyetiyle bağımsız bir Ermenistan kurma amacına hizmet ettiğiniz doğru mudur?” sorusuna Paramaz’ın cevabı: “Siz ülkemizi bundan altı yüz yıl önce bizden koparmaya çalışıp, işgal ettiniz. Halkımızı sürekli olarak katliamlar yoluyla imha etmeye çalıştınız ve şimdi de tüm Osmanlı vatanını bir Türkiye’ye dönüştürme çabası içerisindeyiz. Ancak siz bunu yaparken suçlu görülmüyorsunuz da, aynı şeyi yapmaya kalkışıp, tarihsel hakkımızı yeniden elde etme amacı için çabaladığımız için biz mi suç işlemiş sayılıyoruz yani!” olur.

15 Haziran 1915 sabahı, henüz şafak sökmekteyken zindanlarından çıkarılan 20’lerin yüzlerine karşı idam fermanları okunur. Paramaz arkadaşlarına dönerek, “Yoldaşlar, yiğitçe, başımız dik gideceğiz ölüme” diye seslenir. Yine 20’lerden Doktor Benne cellatların yüzüne, “Biz, yirmileri asıyorsunuz, ama arkamızdan yirmi binler gelecek!” diye bağırır. İlk olarak, Paramaz’ı darağacına çıkarırlar. İdam sehpasında Paramaz “Siz, sadece bizim vücudumuzu yok edebilirsiniz, fakat inandığımız fikirleri asla... Yarın Ermenilik, ülkenin Doğu’sunda özgür ve sosyalist Ermenistan’ı selamlayacaktır!” diye var gücüyle haykırır.

Ardı ardına darağacına çıkarılanlar benzer şiarları haykırırken, infaz için sırada bekleyen İşçi Yervant’ın söylediği: “Ölüm her yerde aynıdır ama ne mutlu halkının kurtuluşu için şehit düşene !” şarkısı ilmiğin boğazına geçmesi ile son bulur.

İnfazları izleyen Papaz Kalust Boğosyan “20 devrimci Ermeni’nin idamından sonra, orada görevli olan subayların üzerinde ölüm kararı yazılı olan tahtaları kurbanların boyunlarına asıp, fotoğrafçıyı çağırıp, bolca fotoğraf çektiğini, bir doktor tarafından teker teker

muayene edilip ölmüş olduklarına dair tasdik raporu alındıktan sonra, idam sehpalarından indirilen 20'lerin atlı yük arabasına üst üste yüklenerek Edirnekapı Ermeni mezarlığına gönderildiğini" yazmaktadır. 20'ler Aram Açıkbaşyan'ın vasiyeti gereği ayrı ayrı değil topluca gömülürler.

15-16 Haziran 1915'de Beyazıt'ta asılan Ermeni sosyalisti Paramaz ve 19 yoldaşının trajik hikâyeleri, günümüzde de, Ermeni toplumunun belleğinde silinmeden duruyor. Ancak Türkiye sosyalistleri, aydın ve demokratları içerisinde 20'ler davasını hatırlayıp, bu davanın tarihsel önemini vurgulayanların sayısı oldukça kısıtlıdır. Halbuki bu topraklarda kurulan darağaçlarında can veren sosyalistler, devrimciler farkında olmadan Paramazların, 20'lerin geleneğini yaşattılar.

Geçte olsa Paramaz'ı ve yoldaşlarını, onların arasındaki yoldaşlık bağının gücü ve duygu yüküyle anmak, unutmaya karşı olmak ve geç de olsa adaletin yerine getirilmesi için hareket etmek gerekiyor. 20'lerin asılarak öldürülmelerinin 98. yılında, Paramaz ve yoldaşlarını anarak gündeme getirmek, Türkiye'de çağdaş ve demokrat bir bilince sahip olmanın mihenk taşlarından biri olmalı.

Etik kaygıların ötesine geçerek kendi tarihsel ayıplarımızla yüzleşme ve kanayan yaraların kapanması yönünde atılacak adımlar, toplumsal barış içinde büyük öneme sahip. Barış ve demokrasi taleplerinin yükseldiği, devletin yeniden şekillenmesinin bazen üstü açık bazen de üstü kapalı olarak tartışıldığı günümüzde, Paramaz ve yoldaşlarını, ötekilerin sosyalistleri, öteki toplumun kahramanları olmaktan çıkarıp kendi tarihimizin bir parçası, kendi kahramanlarımız ve yeni kuşaklara örnek olarak gösterilmesi gereken isimler olarak andığımız zaman, işte o zaman, gelecek kuşaklara bu coğrafyada halkların eşitlik temelinde barış ve kardeşlik içinde yaşadığı bir gelecek bırakacağımıza inanacağız. Aksi takdirde, geçmiş kuşakların omuzlarımıza yüklediği utanç verici yükü, suskunluğumuzla ve tarihte olup bitenlere karşı duyarsızlığımızla daha da ağır ve taşınmaz bir hale getirerek, gelecek kuşaklara devir edeceğiz.

Kaynak: bianet.org